

MEĐUNARODNI IZVJEŠTAJ O VJERSKIM SLOBODAMA ZA CRNU GORU, 2016

Završni izvještaj

Ustav garantuje vjersku slobodu kao i pravo na promjenu vjeroispovijesti. U njemu se navodi da nema državne religije i garantuje se jednakost i sloboda za sve vjerske zajednice. Zakonom se zabranjuje vjerska diskriminacija i govor mržnje. Vjerske grupe, posebno Srpska pravoslavna crkva (SPC), su i dalje tvrdile da zakon koji uređuje njihov pravni status nije adekvatan. Vlada je nastavila da revidira novi nacrt zakona o vjerskim slobodama nakon primjedbi vjerskih grupa. Nakon imenovanja člana opozicione stranke za ministra unutrašnjih poslova u maju, vjerske grupe su tvrdile da se Vlada manje miješa u aktivnosti vjerskih grupa i da je promijenila politiku odbijanja izdavanja viza sveštenicima SPC. Novi ministar unutrašnjih poslova podržao je tvrdnju SPC da se od nje ne treba zahtijevati da se registruje kao nova vjerska grupa, već je bila izuzeta kao priznata grupa prema prethodnom zakonu.

SPC i Crnogorska pravoslavna crkva (CPC) nastavile su sa osporavanjem vlasništva nad vjerskim objektima. Svaka grupa je nastavila da odvojeno obilježava vjerske praznike. Predsjednik Jevrejske zajednice saopštio je da ona planira izgradnju nove sinagoge.

Američka ambasadorica i drugi zvaničnici ambasade nastavili su se sastajati sa vladinim zvaničnicima u cilju razmatranja odnosa između Vlade i vjerskih grupa. Ambasadorica se sreća sa vođama SPC, CPC i Katoličke crkve, kao i Jevrejskom zajednicom, kako bi se razmotrio status svake od ovih grupa i saradnja sa Vladom. Ambasada je podržala događaje koji njeguju međuvjerski dijalog i vjersku toleranciju.

Odjeljak I. Vjerska demografija

Američka vlada procjenjuje stanovništvo na 645,000 (jul 2016. godine). Prema popisu iz 2011. godine, približno 72 procenta stanovništva je pravoslavno, bilo SPC ili CPC. Lokalni mediji procjenjuju da SPC čini približno 70 procenata pravoslavnog stanovništva, dok CPC čini preostalih 30 procenata. Popis takođe ukazuje da su 19.1 procenata populacije muslimani, 3.4 procenta su rimokatolici, dok su 1.2 procenta ateisti. Prema procjeni štampanih medija, Jevrejska zajednica broji približno 350 pripadnika.

Postoji jaka korelacija između etničke pripadnosti i vjeroispovijesti: etnički Crnogorci i etnički Srbi generalno su povezani sa CPC, odnosno SPC, etnički Albanci sa islamom ili katolicizmom, a etnički Hrvati sa Katoličkom crkvom. Mnogi Bošnjaci (etnički Bosanci koji su muslimani) i drugi muslimani žive duž istočne i sjeverne granice sa Albanijom, Kosovom i Srbijom.

Odjeljak II. Status vladinog poštovanja vjerskih sloboda

Pravni okvir

Ustav garantuje vjersku slobodu kao i pravo na promjenu vjeroispovijesti. U njemu se navodi da se svakom licu garantuje sloboda izražavanja vjeroispovijesti javno i privatno, samostalno ili kolektivno, putem molitve, propovijedanjem, običajem ili obredom, dok izjašnjavanje o ličnim uvjerenjima nije obavezno. U Ustavu se navodi da sloboda izražavanja vjerskih uvjerenja može biti ograničena isključivo ukoliko se zahtijeva zaštita života i zdravlja javnosti, mira i reda, ili drugih prava zagwarantovanih

CRNA GORA

Ustavom. Ustav navodi da ne postoji državna religija i garantuje jednakost i slobodu svim vjerskim zajednicama u smislu vjerskih aktivnosti i poslova.

Krivični zakonik propisuje novčanu kaznu između 200 eura (\$211) i 16,000 eura (\$16,860) ili do dvije godine zatvora zbog ograničavanja slobode pojedinca da iskaže vjersko uvjerenje ili članstvo u vjerskoj grupi, ili za sprječavanje ili ometanje vršenja vjerskih obreda. Zakonik takođe propisuje novčanu kaznu između 600 eura (\$632) i 8,000 eura (\$8,430) ili najviše jednu godinu zatvora za prisiljavanje druge osobe da se izjasni o svojim vjerskim uvjerenjima. Svaki vladin zvaničnik koji se proglašava krivim za ova krivična djela može dobiti kaznu zatvora i do tri godine.

Zakonom se propisuje priznanje vjerskih grupa putem registracije kod lokalnih ili državnih vlasti, iako vjerske grupe koje su postojale prije 1977. godine nijesu obavezne da se registruju kako bi bile priznate. Nove vjerske grupe se moraju registrovati kod lokalne policije u roku od 15 dana od dana osnivanja kako bi dobile status pravnog subjekta, iako nema navedene kazne ukoliko to ne urade. Policija zatim mora dostaviti tu registraciju Ministarstvu unutrašnjih poslova, koja vodi spisak vjerskih organizacija u zemlji. Da bi se registrovala, vjerska grupa mora dostaviti svoje ime i dokumenta o organizaciji, imena svojih službenika, kao i adrese sjedišta grupe i lokacija na kojima se vrše vjerske službe. Registracija grupama daje pravo na posjed imovine, bankarskih računa na sopstveno ime, kao i na izuzeće od naplate poreza za donacije i prodaju robe ili usluga koje su direktno povezane sa njihovim vjerskim aktivnostima, ali registracija ili odsustvo registracije ne utiče na sposobnost priznate grupe da vrši vjerske aktivnosti. Neregistrovana vjerska zajednica se može registrovati kao drugi tip organizacije kako bi otvorila bankarski račun, ali ne može biti izuzeta od naplate poreza, što je slučaj sa registrovanim vjerskim grupama.

Postoje 22 priznate vjerske grupe u zemlji, uključujući SPC, CPC, Islamsku zajednicu Crne Gore (IZCG) i Rimokatoličku crkvu. Druge priznate vjerske zajednice su Crkva Hristovog jevanđelja, Katolička misija Tuzi, Hrišćanska adventistička crkva, Evangelistička crkva, Vojni poredak gostoljubivih vjernika Svetog Lazara od Jerusalima za Crnu Goru, Franjevačka misija za Malesiju, Biblijska hrišćanska zajednica, Bahai vjera, Crnogorska zajednica, Crkva Isusa Hrista svetaca iz posljednjih dana (Mormoni), Jehovini svjedoci, Crnogorska katolička crkva, Crnogorska protestantska crkva, Crnogorska demohrišćanska crkva i Crnogorska adventistička crkva, kao i Budistička, Protestantska i Jevrejska zajednica. Sve ove vjerske zajednice su registrovane, osim SPC, koja je i dalje neregistrovana.

Vlada ima sporazume sa Islamskom i Jevrejskom zajednicom kao i Svetom stolicom kojima se dalje definiše pravni status ovih zajednica i reguliše njihov odnos sa državom. U sporazumu sa Svetom stolicom, Vlada priznaje katoličko kanonsko pravo kao crkveni pravni okvir i opisuje imovinska prava crkve. Sporazumi sa Islamskom i Jevrejskom zajednicom imaju slične odredbe. Sporazumima se utvrđuju komisije između svake od ove tri vjerske zajednice i Vlade. Nema sličnih sporazuma sa SPC, CPC ili drugim vjerskim grupama.

Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama pri Ministarstvu za ljudska i manjinska prava (MLMP) reguliše odnose između državnih agencija i vjerskih grupa, i zadužen je za zaštitu slobode sprovođenja vjerske i napredujuće međuvjerske saradnje i razumijevanja. MLMP obezbjeđuje određena sredstva vjerskim zajednicama i odgovorno je za komunikaciju između Vlade i vjerskih zajednica. Ministarstvo je takođe odgovorno za izradu novog zakonodavstva koje definiše status i prava vjerskih organizacija.

CRNA GORA

Zakonom se dozvoljava da vjerske grupe vrše vjerske službe i obrede u crkvama, svetilištima, kao i drugim priznatim objektima, ali zahtijeva odobrenje od strane opštinskih policijskih vlasti za takve aktivnosti na bilo kom drugom mjestu.

Zakonom se zabranjuje „zloupotreba vjerskih zajednica ili njihovih vjerskih objekata u političke svrhe.“

Zakonom se zatvorenicima daje pravo da sprovode vjersku praksu i imaju kontakt sa sveštenstvom. Zatvorenici mogu tražiti ishranu koja je u skladu sa vjerskim običajima.

Ustav priznaje pravo članova manjinskih nacionalnih zajednica, pojedinačno i kolektivno, da sprovode, štite, razvijaju i izražavaju „vjerske posebnosti“ (tj. vjerske običaje tipične za njihovu manjinsku zajednicu); da osnivaju vjerska udruženja uz podršku države; i da uspostave i održavaju kontakt sa ljudima i organizacijama van zemlje koji dijele ista vjerska uvjerenja.

Po zakonu, vjeroispovijest se ne uči u državnim osnovnim ili srednjim školama.

Zakonom se zabranjuje diskriminacija, uključujući i onu na vjerskoj osnovi. Prekršaji se kažnjavaju kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Ustavom se izuzimaju od vojne službe oni koji je iz savjesnih razloga odbijaju. Alternativna služba se ne zahtijeva.

Ustavom se zabranjuje rad organizacija koje podstiču vjersku mržnju i netoleranciju, i propisuje da sudovi mogu blokirati širenje informacija i ideja putem sredstava javnog oglašavanja u cilju sprječavanja propagiranja vjerske mržnje ili diskriminacije.

Prema zakonu, zločin je uzrokovati ili širiti vjersku mržnju, što podrazumijeva izrugivanje vjerskih simbola ili skrnavljenje spomenika, nadgrobnih ploča ili grobova. Prekršiocu mogu dobiti kaznu zatvora od šest mjeseci do 10 godina. Ukoliko se kršenje izvršilo zloupotrebom službenog položaja ili ovlašćenja ili je dovelo do nasilja, ili ukoliko sudovi utvrde da su posljedice štetne za koegzistenciju ljudi, nacionalnih manjina ili etničkih grupa, kazna zatvora može biti od dvije do 10 godina.

Ustav navodi da strani državljani koji se plaše progona zasnovanog na vjeroispovijesti u svojoj rodnoj zemlji imaju pravo da traže azil.

Zemlja je ugovornica Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

Prakse Vlade

Osnovno tužilaštvo u Kotoru nastavilo je sa istragom o prekršajnim optužbama podnesenim protiv mitropolita Mihaila iz CPC zbog incidenta iz 2015. godine, u kojem je navodno ošamario pristalicu SPC koja ga je pljunula dok mu je blokirala ulaz u gradske građevine. Mitropolit je namjeravao da učestvuje u javnoj raspravi o novom nacrtu zakona o slobodi vjeroispovijesti. Nije bilo rješenja o ovom slučaju od kraja godine.

Vjerske grupe su nastavile da se žale na zastarjelost i neadekvatnost zakona kojim se reguliše njihov pravni status zato što je izrađen za prilike u vrijeme bivše Jugoslavije. Vlada je nastavila da revidira nacrt

CRNA GORA

novog zakona o slobodi vjeroispovijesti slijedeći mišljenja i komentare u 2015. godini, ali nije završila reviziju od kraja godine.

Ministar unutrašnjih poslova u periodu od maja do novembra, Goran Danilović, član opozicione stranke Demokratski savez (DEMOS), napisao je pismo SPC podržavajući tvrdnju SPC da nije neophodno da se registruje jer ima pravni status od prije 1977. godine i nije nova vjerska grupa. SPC je zadržala svoj status kroz prethodni zakon, što znači da je njen status bio izuzet iz postojećeg zakona, dok su joj benefiti registracije pripali ne prolazeći kroz proces ponovne registracije shodno postojećem zakonu.

Prema SPC, Vlada nije ograničila aktivnosti SPC nakon imenovanja ministra unutrašnjih poslova Danilovića u maju. Grupa je tvrdila da Danilović, za razliku od prethodnih ministara unutrašnjih poslova, nije odbio vize za strane sveštenike SPC.

Sedmu godinu zaredom, 19. avgusta, policija je, pozivajući se na zabrinutost zbog mogućih sukoba, zabranila kako članovima CPC tako i članovima SPC da proslavljaju Hristovo preobraženje u Crkvi Hristovog preobraženja na Ivanovim Koritima, u blizini istorijske prijestonice Cetinja.

MLMP je nastavilo da obezbjeđuje sredstva nekim vjerskim grupama za vjerska svetišta, obrazovne i kulturne projekte, a takođe je nastavilo i sa pružanjem pomoći u smislu socijalnog i zdravstvenog osiguranja za neka sveštenstva. I registrovane i neregistrovane vjerske zajednice imale su pravo na podnošenje zahtjeva za ovo finansiranje. 2016. godine, CPC je primila 55,520 eura (\$58,500), IZCG 53,310 eura (\$56,170), SPC 51,491 eura (\$54,260), Jevrejska zajednica 17,500 eura (\$18,440), i Katolička crkva 22,117 eura (\$23,310). Vjerske zajednice su takođe nastavile da primaju podršku u naturi od drugih vladinih ministara kao i lokalnih vlasti, kao što su imovina na kojoj bi gradili bogomolje.

Spor između Vlade i SPC oko zahtjeva CPC da koristi neke od crkava i manastira pod kontrolom SPC se nastavio.

Od kraja godine, nijedna vjerska grupa nije povratila vlasništvo nad imovinom za koju je uložila žalbu, niti je Vlada ponudila nadoknadu za bilo koju imovinu. Vlada je nastavila sa svojom politikom neobezbjeđivanja restitucije vjerske imovine ekspropriisane od strane jugoslovenske komunističke vlade.

Odjeljak III. Status društvenog poštovanja vjerske slobode

Sporovi oko vlasništva nad 750 pravoslavnih objekata nastavljeni su između SPC i CPC. Svaka grupa tvrdila je da je „prava“ pravoslavna crkva u zemlji i proslavljala Badnje večer, Božić i Uskrs na različitim lokacijama. Policija je nastavila da pruža zaštitu oko crkava tokom događaja koje su sprovodile obje grupe. Dana 6. januara, sveštenici SPC i CPC i njihove pristalice ponovo su organizovali paralelno, tradicionalno paljenje badnjaka za Badnje večer: SPC u Podgorici, a CPC na Cetinju. Prema medijima, paljenje je proteklo mirno i bez incidenata.

Predsjednik Jevrejske zajednice je rekao da zajednica napreduje, održava dobre odnose sa Vladom, i da planira da izgradi novu sinagogu.

Odjeljak IV. Politika američke vlade

CRNA GORA

Ambasadorka i službenici ambasade nastavili su da putuju širom zemlje kako bi se sastali sa vladinim zvaničnicima, uključujući gradonačelnike, gradske administratore, kao i druge lokalne i nacionalne zvaničnike odgovorne za vjerska pitanja, kako bi razgovarali o odnosima između Vlade i vjerskih grupa.

Dana 27. septembra, ambasadorka se sastala sa mitropolitom CPC na Cetinju kako bi razgovarali o međuvjerskim odnosima u zemlji. 13. septembra, ambasadorka se sastala sa predstavnicima SPC u Podgorici kako bi razmotrili izazove crkve kada su u pitanju njeni odnosi sa Vladom. Tokom njene posjete Baru, 28. jula, ambasadorka se sastala sa novoimenovanim katoličkim arhiepiskopom Rrok Gjonlleshaj sa kojim je razgovarala o položaju Katoličke crkve u zemlji. Dana 30. aprila, ambasadorka se sastala sa predsjednikom Jevrejske zajednice kako bi razmotrili položaj zajednice. Ambasadorka se sastala sa predstavnicima islamskih zajednica u različitim gradovima, sa kojima je razgovarala o problemima sa kojima se suočavaju, uključujući i mogući porast vjerskog ekstremizma.

Dana 28. juna, ambasadorka je bila domaćin iftara u Islamskom centru u Baru za predstavnike vjerskih, političkih, kulturnih i poslovnih zajednica i civilnog društva, kojom prilikom su učesnici diskutovali o međuvjerskoj toleranciji i vjerskoj umjerenosti.